

16.09.2021

POL-2021-113330

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

VNS 4/2021 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Helsingin päihde- ja huumausainetilanne sekä palveluiden saatavuus ja hoitoon ohjaus

1 Helsingin huumausainekaupasta

Huumekauppa on järjestäytyneen rikollisuuden tärkeimpiä tulonlähteitä ja lähes kaikki järjestäytyneet rikollisryhmät ovat siinä tavalla tai toisella mukana. Huumekaupan rakenteita pidetään yllä väkivallalla ja sen uhalla. Helsingin poliisilaitoksen järjestäytyneen rikollisuuden tutkinta kohdistaa paljastavaa rikostutkintaa keskeisiin Helsingissä vaikuttaviin rikollisuuden tasoihin ja ryhmiin. Tutkittaessa rikosnimikkeet ovat pääosin törkeitä huumausainerikoksia ja niihin liittyviä eri asteisia väkivallan tekoja sekä ryöstöjä ja kiristyksiä.

Huumausainerikollisuuteen kytkeytyy paljon myös järjestysthäiriöitä sekä eri tyyppistä oheisrikollisuutta, kuten esimerkiksi omaisuus-, väkivalta- ja liikenne-rikollisuutta.

1.1 Kanta-suomalainen järjestäytynyt rikollisuus

Kanta-suomalainen järjestäytynyt rikollisuus nivoutuu usein liivijengien ympärille, joilla on vahva ote huumeiden maahantuonnista ja eteenpäin välityksestä niin Helsingissä kuin muuallakin Suomessa. Suomalainen järjestäytynyt rikollisuus tekee yhteistyötä virolaisten rikollisryhmien kanssa ja he järjestävät huume-eriä yhdessä Suomeen. Liivijengit näkyvät säännöllisesti Helsingin katukuvassa.

1.2 Ulkomaalaista alkuperää olevat rikollisryhmät

Helsingin huumekauppa on erittäin kansainvälistä ja ulkomaista alkuperää olevien rikollisryhmien merkitys korostuu Helsingissä muuhun suomeen verrattuna. Näihin ryhmiin kuuluu sekä Suomen että ulkomaisten kansalaisia, joita yhdistää sama etninen tausta. Osa rikollisryhmien jäsenistä on tullut Suomeen pelkästään hoitamaan huumekauppaan liittyviä rikoksia ja osa asuu suomessa. Asiakaspiiri koostuu usein suurelta osin samaa etnistä taustaa olevista henkilöistä, jotka asuvat pk-seudulla.

Suurin osa laittomista lääkepillereistä (Ksalol, Rivotril) salakuljetetaan Suomeen romanialaisten rikollisryhmien toimesta, jotka hoitavat myös niiden levityksen Helsingin katukaupassa. Somaliasta ja irakilaisista alkuperää olevien rikollisryhmien on havaittu ostaneen suuria huume-eriä edellä mainituilta ryhmiltä ja levittäneen niitä eteenpäin Helsingin katukaupassa sekä netin välityksellä.

2 Huumeiden eteenpäin välittäminen Helsingissä

Huumeita myydään Helsingissä eteenpäin sekä katukaupassa että yhä enenevässä määrin netin kautta. Helsingin poliisilaitoksen huumausainerikostutkinta tutkii kaikki muiden poliisitehtävien yhteydessä paljastuvat päivittäiset huumausainerikokset. Tutkintaryhmissä on myös nettihuumekauppaan erikoistuneita poliiseja, jotka suorittavat mm. valeostoja.

2.1 Huumausaineiden katukauppa

Helsingissä on paikoittain hyvinkin näkyvää huumeiden katukauppaa, mihin puututaan kenttäpartioiden ja kenttävalvonnan toimesta jatkuvasti. Huumausaineita myydään suhteellisen avoimesti kauppakeskusten ja metro/juna-asemien lähistöllä.

2.2 Huumausaineiden nettikauppa

Huumekaupan siirtyminen nettiin on lisännyt huumeiden käyttöä merkittävästi. Enää ei tarvitse tuntea huumediileriä, vaan huumeet voi tilata kasvotomasti netin välityksellä. Huumeiden luovutus tapahtuu kuitenkin kasvokkain. Netin kautta tapaaminen sovitaan täysin tuntemattoman tahon kanssa, joka on lisännyt huumekauppaan liittyvien ryöstöjen määrää. Toinen osapuoli saattaa tulla paikalle puhtaasti ryöstötarkoituksessa.

Huumeiden nettimyynnissä ilmiönä näkyy tällä hetkellä alaikäisten tekemät ”valehuume” -kaupat. Tällaisessa tapauksessa yritetään myydä esim. ruokasuolaa amfetamiinina. Tämä on erittäin vaarallista ja lisää huomattavasti väkivallan mahdollisuutta myyntitilanteessa. Alaikäisten kanssa saattaa asioida pitkän linjan ammattirikollisia, jotka vastaavat huijauksiin herkästi väkivallalla.

3 Huumausaineisiin liittyviä tunnuslukuja

Kuluvan vuoden aikana Helsingin poliisin tietoon on tullut vähemmän huumausainerikoksia kuin viime vuonna vastaavana ajankohtana. Huumausainerikosten väheneminen johtuu osittain siitä, että poliisin ja tullin vuonna 2019 yhteistyössä tekemän dark net -rikostorjuntaprojektin yhteydessä paljastui useita satoja huumausainerikoksia, joista osa kirjattiin poliisin tietojärjestelmään vuonna 2020. Eniten vähenivät huumausaineen käyttörikokset. Vaikka käyttörikosten määrä on vähäisempi, on vastaavasti törkeitä huumausainerikoksia kirjattu edellisvuotta enemmän. Eri tutkimusten perusteella huumausaineiden käyttö olisi kuitenkin kehittynyt kuluvan vuoden aikana epäsuotuisaan suuntaan (esim. Helsingin jätevesitutkimukset). Huumausainerikollisuus on tyypillisesti piilorikollisuutta. Poliisi ei kohdenna valvontatoimia yksittäisiin huumausaineiden käyttäjiin. Perusmuotoiset huumausainerikokset ja huumausaineen käyttörikokset tulevat poliisin tietoon yleensä muun poliisitoiminnan yhteydessä. Esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä liikennevalvonnan yhteydessä.

4 Päihteiden käyttöön liittyvä yleinen järjestys ja turvallisuus

Päihteiden käyttö julkisilla paikoilla aiheuttaa usein turvattomuutta ja jopa pelkoa. Poliisille tulee päivittäin tehtäviä sekä yleisille että yksityisille paikoille, joissa häiriön aiheuttaja / aiheuttajat ovat joko alkoholin tai huumausaineiden vaikutuksen alaisia. Julkisilla paikoilla valvontaa kohdennetaan paikkoihin, joissa häiriöitä esiintyy ja häiriöihin puututaan viipymättä. Julkisella paikalla tapahtuvaan päihteiden käyttöön liittyy myös haasteita, joka eivät ole ratkaistavissa pelkästään poliisitoimin. Poliisin tavoitteena on lähestyä näitä ongelmia ratkaisukeskeisesti tavoitteena vähentää julkisella sekä yksityisellä paikalla tapahtuvia päihdehaittoja. Dialogia käydään sekä päihteiden ongelmakäyttäjien että alueiden asukkaiden kanssa ongelmien vähentämiseksi ja molemminpuolisen ymmärryksen lisäämiseksi. Yhteistyötä tehdään erilaisten päihdepalveluita tarjoavien tahojen kanssa, kuten etsivän päihdetyön, Helsingin kaupungin asumispalveluiden, kuntouttavaa korvaushoitopalvelua tarjoavien palveluyksiköiden, Pelastusarmeijan asumispalveluyksiköiden, Sininauhasäätiön ja Sympisten kanssa.

5 Hoitoon ohjaus Helsingin poliisilaitoksessa

5.1 Huumausainerikoksiin liittyvä hoitoonohjaus

Poliisihallitus ja valtakunnansyyttäjänvirasto ovat ohjeistaneet siinä, miten huumausaineiden käyttörikosasioissa menetellään. Ohjeessa kuvataan mm. miten huumausaineen käyttörikoksiin liittyvää sakko- ja huomautusmenettelyä sovelletaan ja miten hoitoonohjausta annetaan. Keskeistä on se, että poliisi antaa huumausaineen käyttäjälle aina hoitoonohjausta, tukee tätä hoitoon hakeutumisessa sekä osoittaa mistä päihdepalveluita on saatavilla. Helsingissä täysi-ikäiset henkilöt ohjeistetaan hakeutumaan itse valitsemalleen kaupungin päihdepoliklinikalle ja 13 - 23 -vuotiaat Nuorisosaamalle. Kun asiakas toimittaa kirjallisen todistuksen hoitoon hakeutumisesta tai hoitosuhteesta, harkitaan asian käsittelyä huomautuksella. Alle 18 -vuotiaiden asiat käsitellään aina rikostutkinnassa ja hoitoon ohjaukseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Aikavälillä 1.1.-15.9.2021 poliisi on huumausainerikoksen yhteydessä ohjannut henkilöitä hoitoon 1 571 tapauksessa. Yhdessä tapauksessa voi olla yksi tai useampia hoitoon ohjattuja henkilöitä. Hoitoon ohjatuista henkilöistä vain yksittäiset henkilöt ovat toimittaneet poliisille todistuksen hoitoon hakeutumisesta. Voidaankin todeta, että poliisin rikostorjuntatyön yhteydessä tekemä hoitoon ohjaus ei ole erityisen vaikuttavaa. Hoitoonohjaustyö edellyttäisi poliisilta nykyistä suurempaa resursointia.

5.2 Muu poliisilaitoksella tehtävä hoitoonohjaus

5.2.1 Selviämishoitoasema / sairaanhoitaja

Poliisin kiinniottamaksi päätyy toistuvasti asiakkaita, joilla on ongelma päihteiden kanssa, mutta jotka eivät syystä tai toisesta hakeudu päihde- tai mielenterveyspalveluiden piiriin. Poliisin säilöönottotiloihin tuodaan päihteiden vaikutuksen alaisia asiakkaita häiriökäyttäytymisen tai kykenemättömyyden

(kykenemätön huolehtimaan itsestään) vuoksi. Molemmissa asiakasryhmissä päihteiden liiallinen tai haitallinen käyttö on osasyynä tilanteella. Välittömästi poliisin kiinnioton päättymisen jälkeen on järkevää käydä keskustelu siitä, miten huolestuttavaa asiakkaan päihteidenkäyttö on. Asiakas on todennäköisesti osittain selvinnyt säilössä olon aikana ja keskustelevalle interventiolle on paremmat olosuhteet kuin päihteiden vaikutuksen alaisena. Selviämishoitoasemat on poliisissa tunnistettu erinomaisiksi paikoiksi, joissa asiakkaiden päihteidenkäyttöön liittyvistä ongelmista voidaan puuttua tuloksellisella tavalla. Ongelmaksi joissain tapauksissa on noussut päihdepalveluiden asiakaspaikkojen riittämättömyys, sekä asiakkaan kannattelu ja motivaation ylläpito hoidon alkamiseen saakka. Mikäli poliisin asiakkaiden päihdeongelmia haluttaisiin nykyistä tehokkaammin ratkaista, olisi syytä pohtia, toisiko selviämisasemien yhteyteen sijoitettavasta lääkäripalvelusta palveluketjuun lisäarvoa.

5.2.2 Ennalta estävän toiminnon Ankkuritiimi

Helsingin poliisilaitoksen ennalta estävän toiminnon Ankkuritiimin tehtävänä on moniammatillisin keinoin selvittää nuoren ja perheiden yksilöllinen tilanne ja ohjata nämä tarvittavan avun piiriin. Päihteitä käyttävät nuoret ovat yksi osa asiakaskuntaa. Ankkuriasiakkaiden näkökulmasta pääpainopiste on huumausaineisiin liittyvissä ongelmissa, kun taas alkoholiriippuvuutta esiintyy erittäin harvoin. Hoitoon ohjauksen näkökulmasta haastavaa on nuorten motivointi sekä hoitoon pääsyyn liittyvät haasteet. Nuoret suhtautuvat myönteisesti kannabiksen käyttöön ja osa asiakkaista tarvitsisi vieroitushoitoa. Tilanteet ovat akuutteja ja hoidolle myönteiset asiakkaat tarvitsevat avun viipymättä. Hoitoon hakeutumisen ja hoidon onnistumisen näkökulmasta vanhempien tuki, ymmärrys ja aktiivisuus ovat merkittäviä.

Helsingissä liikkuu paljon sijoituspaikoista luvatta poistuneita nuoria - ”hatkalaisia”. Osa näistä nuorista poistuu sijoituspaikoista luvatta saadakseen päihteitä vieroitusoireisiin. On mahdollista, että päihteitä hankkiakseen nuoret tekevät rikoksia tai joutuvat rikosten uhriksi. On erityisen merkittävää, että erityisen huolenpidon (EHO) paikkoja olisi riittävästi palvelua tarvitseville nuorille.

6 Lopuksi

Huumausaineiden käyttö näkyy paljon yleisessä järjestyksessä ja turvallisuudessa ja siten myös poliisin arkityössä. Se vaikuttaa myös kansalaisten kokemaan turvallisuuden tunteeseen. Poliisi tekee ennalta estävää työtä huumausaineiden käytön ja sen lieveilmiöiden vähentämiseksi. Esimerkiksi alaikäiset, jotka jäävät ensimmäistä kertaa kiinni huumausaineiden käytöstä, puhutetaan ja heidän osalta pyritään tekemään kaikki mahdolliset toimenpiteet huumausaineiden käytön katkaisemiseksi.

Poliisi ei anna automaattisesti huumausaineiden käytöstä kiinnijäävälle henkilölle sakkoa, vaan huomautus ja hoitomahdollisuus huomioidaan aina asian yhteydessä. Poliisi haluaa huumausaineiden käyttäjät hoitoon.

Poliisilaitos katsoo, että huumausaineiden käytön ennalta estämiseksi ja huumausainerikollisuudesta aiheutuvien erilaisten haittojen torjumiseksi olisi

vielä paljon tehtävissä. Poliisilaitoksen ennalta estävän työn rajallisuus kulminoituu tällä hetkellä poliisin niukkoihin resursseihin, minkä vuoksi niitä olisi tarkoituksenmukaista kasvattaa. Suuri kehittämistarve on myös erilaisten päihdehoitopalveluiden saatavuudessa ja niiden oikea-aikaisuudessa.

Poliisipäällikkö
Poliisikomentaja

Lasse Aapio

Komisario

Katja Nissinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 16.09.2021 klo 13:43. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.